

طراحی کمپ تفریحی، اقامتی و زمستانی (نمونه موردی شهر شمشک)^۱

سحر بوسجینی^{*}، ندا فیضی نجفی^۲،

^{*} دانشجوی کارشناسی ارشد، گروه معماری، واحد اسلامشهر، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

^۲ استادیار دانشکده معماری، گروه معماری، واحد اسلامشهر، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

Email: saharbousjini@yahoo.com^{*}, feizinajafi@gmail.com^۲,

چکیده

مناطق کوهستانی دارای اکوسیستم حساسی هستند، به گونه‌ای که در مقابل سوء رفتارهای انسانی و تغییر کاربری‌ها و ساخت‌وساز بسیار آسیب‌پذیر هستند، بنابراین ساخت‌وساز در این مناطق باید با برنامه ریزی مناسب و طبق آن محیط طراحی و ساخته شوند، به گونه‌ای که کمترین آسیب را به محیط وارد سازند، در این مقاله با بررسی و ارزیابی شهر شمشک از لحاظ گردشگری و ایجاد، نقاط قوت و ضعف، فرصت‌ها و تهدیدهای منطقه شناسایی شده است تا توسط آن‌ها راهکاری برای بهبود منطقه حاصل شود.

از اهداف کلان این پژوهش می‌توان، ساماندهی فضای طبیعی برای استفاده مناسب انسان و پر کردن اوقات فراغت، حفاظت از محیط‌زیست در مقابل آسیب‌های وارد از طرف استفاده‌کنندگان، توجه به مسئله اکوتوریسم و جذب گردشگران داخلی و خارجی، کمک به اقتصاد منطقه و ایجاد اشتغال، ایجاد امکانات اقامتی مناسب برای بازدیدکنندگان اشاره کرد.

روش گردآوری اطلاعات در این پژوهش به صورت کتابخانه‌ای و میدانی است. در خصوص گردآوری اطلاعات مربوط به پیشینه پژوهش به روش کتابخانه‌ای و در روش میدانی از طریق مشاهده سایت و ملاحظه و ثبت اطلاعات اقدام شده است، ارزیابی اطلاعات بر اساس ماتریس SWOT صورت گرفته و راهکار مناسب با توجه به منطقه مورد مطالعه ارائه شده است. در این پژوهش، ایجاد اقامتگاهی موقت که کمترین آسیب را به محیط‌زیست وارد سازد و نیازهای گردشگران را برطرف کند به عنوان راهکاری برای این موضوع ارائه شده است.

واژگان کلیدی: گردشگری؛ اقامتگاه موقت؛ شمشک؛ معماری پایدار

^۱ مقاله حاضر برگرفته از رساله کارشناسی ارشد سحر بوسجینی با راهنمایی دکتر ندا فیضی نجفی می باشد.
که در دانشگاه آزاد اسلامی واحد اسلامشهر با «عنوان طراحی کمپ تفریحی، اقامتی زمستانی (شمشک)» ارائه شده است

مقدمه

کشور ایران، کشوری غنی از منابع طبیعی است، که می‌توان از پتانسیل آن‌ها برای بهبود شرایط زندگی و اقتصادی استفاده کرد، یکی از این منابع موجود، مناطق کوهستانی همچون کوه‌های البرز و زاگرس است، مناطق کوهستانی بهترین مصداق گردشگری فصلی هستند و در اکثر مناطق کوهستانی جهان، به دلیل تغییرات شدید آب و هوایی به صورت فصلی درمی‌آیند، از طرف دیگر مناطق کوهستانی دارای اکوسیستم حساسی هستند، به گونه‌ای که در مقابل سوء رفتارهای انسانی و تغییر کاربری‌ها و ساخت‌وساز بسیار آسیب‌پذیر هستند، بنابراین، می‌توان گفت گردشگری زمستانی که وابسته به بارش برف هستند از جمله اسکی که از رایج‌ترین و محبوب‌ترین فعالیت‌های زمستانی جهان به شمار می‌رود، نیز می‌تواند برای محیط زیست مخاطره آمیز باشد. (Luthe, 2007). باید یادآور شد توسعه اقامتگاه‌های اسکی منافع بسیاری را برای جامع محلی از جمله: تنوع اقتصادی و در آمدی، بهبود زیرساخت‌ها و خدمات و ایجاد امنیت روانی میان ساکنین و کاهش اثرات منفی به محیط زیست (Lasanta, 2007) اساساً پیست بدون تسهیلات و امکانات لازم با توسعه پایدار گردشگری مغایرت دارد زیرا رضایت گردشگران را جلب نمی‌کند، دارای منافع اقتصادی نیست و به محیط زیست صدمات بسیاری وارد می‌کند. (بدری و وثوقی، ۱۳۸۸). در این پژوهش سعی بر آن شده است که با مطالعه شهر شمشک از لحاظ گردشگری بهترین راه حل برای بهبود شرایط گردشگری با کمترین آسیب به محیط زیست ارائه داد.

سابقه و ضرورت تحقیق

در این زمینه و در ابعاد کلی‌تر، کتاب‌ها و تحقیقات فراوانی گردآوری شده است. در سطح مطالعات داخلی مظاهریان حامد، زبیری رضا (۱۳۹۳) مقاله‌ای با عنوان طراحی کمپ‌های تفریحی- گردشگری (مطالعه موردی: سیلوانا) مقاله‌ای را در نشریه پژوهش‌های جغرافیای انسانی منتشر کردند که در آن به طراحی و ایجاد کمپ تفریحی- گردشگری در سیلوانا در غرب ارومیه که یک منطقه سرد و کوهستانی است می‌پردازند. بغدادی، مریم (۱۳۸۴) مجموعه توریستی ورزشی اقامتی لواسانات (سد لتیان). در این پژوهش مجموعه ورزشی - اقامتی لواسانات به عنوان مجموعه‌ای در خدمت اسکی‌بازان و ورزش دوستان ورزش‌های زمستانی که با توجه به اصول کار فرهنگی و ورزشی در این مجموعه محلی، سعی به خلق فرم و عملکرد لازم گردیده است. پایان، پویا (۱۳۹۳) پیست المپیک زمستانی در شهرستانک به ایجاد امکانات ورزشی و تفریحی زمستانی و برخوردار شدن از مواهب طبیعی در شهرستانک می‌پردازد. مسعود تقوایی، زهرا هدایتی‌مقدم (۱۳۸۸). در مقاله معیارهای مکان‌گزینی و طراحی پیست‌های اسکی و مسائل و مزایای آن در ایران به عوامل گوناگون مکان‌گزینی پیست‌های اسکی مناطق مستعد برای مراکز ورزشی و توریسم ورزشی ایران می‌پردازند. ثمین حسینی (۱۳۹۴) در مقاله بررسی اصول الگوهای طبیعی به منظور طراحی مجتمع اقامتی، ورزشی پیست اسکی سهند با رویکرد بیونیک، در این تحقیق به بررسی استفاده از دانش بیونیک در معماری با بررسی تأثیر در پایداری آن با استفاده از این تکنولوژی که کارایی سازه‌ای، نیازهای عملکردی و زیبایی‌شناسی با یکدیگر ترکیب شده‌اند، پرداخته شده است. مصطفی خورشیدی (۱۳۹۳) در مقاله بررسی معیارهای مکان‌گزینی و طراحی پیست‌های اسکی نمونه موردی: منطقه نمونه گردشگری زرشک - کامان قزوین بر بررسی اصول و معیارهای مکان‌گزینی و طراحی پیست‌های اسکی به اثرات محیطی و اجتماعی این ورزش می‌پردازد. نمونه موردی بررسی تله‌سیژ و پیست اسکی قزوین می‌باشد. شهرام خرازی (۱۳۹۳) در مقاله بررسی تحلیلی ساخت و توسعه مجموعه تفریحی - توریستی سد مهاباد با رویکرد توسعه پایدار، به طراحی پیست اسکی برای جذب گردشگر به به عنوان یکی از محورهای توسعه مهاباد اشاره می‌کند. خسرو محمدی (۱۳۹۴) مقاله معیارهای طراحی مجتمع گردشگری با رویکرد همسازي با اقلیم سرد، هدف این پژوهش نیل به معیارهای طراحی مجتمع تفریحی گردشگری با در نظر داشتن سودآوری پروژه در این منطقه می‌باشد اهمیت موضوع در توجه به اقلیم سرد و کوهستانی منطقه و پتانسیل فراوان آن در بهره‌گیری از ورزش‌های زمستانی است. زهرا عزیزیان سروش (۱۳۹۱) در مقاله بررسی

تحلیلی ساخت و توسعه مجموعه توریستی ورزشی دشت میشان در شهر همدان با رویکرد توسعه پایدار، در این مقاله پژوهشگر به ایجاد امکانات ورزشی، فرهنگی و تفریحی نظیر رستوران، هتل، نمایشگاه‌های مختلف، پیست های اسکی زمستانی و پیست تابستانی چمن و ... برای جذب گردشگران داخلی و خارجی را به‌عنوان یکی از محورهای توسعه همدان مورد بررسی قرار می‌دهد.

ضرورت انجام تحقیق

نیاز به تفریح و استراحت یکی از نیازهای زندگی برای جوامع بشری است، از این رو بحث تفریحگاه‌ها و اقامتگاه‌ها یک امر ضروری می‌شود. بحث توریسم و اقامتگاه‌های مورد نیاز آن‌ها با توجه به موقعیت مناطق جدید شهری امری مهم و غیرقابل انکار است. خلق فضاهای توریستی- اقامتی در قالب گردشگاه با تمام امکانات و فضاهای دلپذیر و متنوع به‌خودی خود می‌تواند کششی قابل توجه برای مخاطبانی باشد که به‌منظور گذراندن اوقات فراغت خود و یا رسیدن به شهرهای بزرگ ناچارند زمانی را در چنین محیط‌هایی بگذرانند. یکی از این فضاهای گردشگری و اقامتی، مکان‌هایی است که برای تفریحات و ورزش‌های زمستانی در نظر گرفته شده است.

کشورهای اروپایی با داشتن امکانات مدرن و به‌روز، میزبان اسکی‌بازان و افرادی که به تفریحات زمستانی علاقه‌مند از سراسر جهان هستند، این امر سبب شده سهم گردشگران و توریسم زمستانی در اقتصاد این کشورها تأثیر به‌سزایی داشته باشد. کشور ایران با داشتن مناطق کوهستانی و کوه‌های بسیاری همچون ارتفاعات البرز تاکنون از این منابع طبیعی و خدادادی بهره‌چندانی برای رونق ورزش و تفریحات زمستانی نگرفته است. کشور ایران از جمله کشورهایی است که مناطق مناسبی برای احداث مراکزی برای تفریحات زمستانی دارد، ولی متأسفانه به دلیل عدم اهمیت به این ورزش و عدم اطلاع عمومی نسبت به این ورزش از توان‌ها و ظرفیت‌های موجود در این زمینه استفاده نشده است. این در حالی است که برخی از کشورهای فاقد آب‌وهوای مناسب برای تفریحات زمستانی با صرف هزینه‌های گزاف، به راه‌اندازی و ساخت مراکز ورزش‌های زمستانی اقدام می‌کنند و این امر در جذب توریسم در این کشورها بسیار مؤثر است؛ بنابراین طراحی یک مجموعه تفریحی اقامتی زمستانی در ایران که تمامی امکانات و نیازهای گردشگران را پاسخ دهد، تأثیر به‌سزایی در توسعه امر ورزش و افزایش درآمد دارد.

هدف‌ها

هدف این پژوهش ایجاد یک اقامتگاه تفریحی کوهستانی به‌منظور استفاده از منابع طبیعی به‌عنوان پارامتر گذران اوقات فراغت و گردشگری، اقامت و همچنین گسترش و بهبود ورزش‌های زمستانی است. مجموعه تفریحی اقامتی شمشک مجموعه‌ای است در خدمت افراد علاقه‌مند به تفریحات زمستانی که تمامی نیازها و خواسته‌های افرادی را که به این ناحیه کوهستانی سفر می‌کنند را برآورده سازد.

اهداف کلان پژوهش

- ساماندهی فضای طبیعی برای استفاده مناسب انسان و پر کردن اوقات فراغت
- حفاظت از محیط زیست در مقابل آسیب‌های وارد از طرف استفاده‌کنندگان
- توجه به مسئله اکو توریسم و جذب گردشگران داخلی و خارجی
- کمک به اقتصاد منطقه و ایجاد اشتغال

– ایجاد امکانات اقامتی مناسب برای بازدیدکنندگان

روش انجام تحقیق

روش انجام تحقیق از نظر نتیجه روش توسعه‌ای است. در این پژوهش ارائه الگوهای کاربردی مورد نظر است.

روش و ابزار گردآوری اطلاعات

روش گردآوری اطلاعات در این پژوهش به صورت کتابخانه‌ای و میدانی است. در خصوص گردآوری اطلاعات مربوط به پیشینه پژوهش و استخراج استانداردها و اطلاعات سایت و معماری متناسب با شرایط سایت و بررسی نمونه‌های مشابه از طریق روش کتابخانه‌ای و در روش میدانی از طریق مشاهده سایت و نمونه‌های مشابه به صورت ملاحظه و ثبت اطلاعات و تصاویر اقدام می‌شود.

یافته‌ها و تجزیه و تحلیل

تحقیقات از دو بخش اصلی تشکیل شده است، در بخش اول به ارزیابی شهر شمشک از لحاظ گردشگری و سرمایه‌گذاری پرداخته شده است؛ و پس از آن به ارائه راه‌کارهایی برای ساخت کمپ‌های زمستانی در منطقه می‌پردازد. در بخش اول، با بررسی نقاط قوت، ضعف، فرصت‌ها و تهدیدهای منطقه با استفاده از ابزار مشاهده و مصاحبه از گردشگران سعی بر آن شده است تا پتانسیل منطقه از لحاظ سرمایه‌گذاری در صنعت توریسم و گردشگری بررسی شود، برای تحلیل داده‌ها و اطلاعات دریافتی از ماتریس SWOT استفاده شده است. تجزیه و تحلیل SWOT اصطلاحی است که برای شناسایی نقاط قوت و ضعف داخلی و فرصت و تهدیدهای خارجی که یک سیستم با آن روبرو است به کار برده می‌شود. ضعف‌ها و تهدیدها را به حداقل برساند. این منطق اگر درست به کار گرفته شود نتایج بسیار خوبی برای انتخاب و طراحی یک راهبرد اثر بخش خواهد داشت. (حکمت نیا، ۱۳۸۵).

بر این اساس پس از دریافت عوامل تاثیرگذار داخلی و خارجی و وزن دهی به آن‌ها، به شناسایی شرایط محیطی و توانایی‌های منطقه پرداخته شده است.

امتیازدهی‌ها برای عوامل تأثیر گزار داخلی از قبیل نقاط قوت و ضعف، با توجه به جدول (۱) برداشت شده است. با توجه به جدول (۲) و بررسی نقاط قوت منطقه موقعیت جغرافیایی مناسب منطقه برای گردشگری زمستانی و وجود چشم‌اندازهای منحصر به فرد به ترتیب با امتیازهای ۰/۳۶ و ۰/۳۲ بهترین نقاط قوت منطقه می‌باشند. (بوسجینی، فیضی نجفی، ۱۳۹۷)

جدول ۱- امتیازدهی به معیارهای داخلی (نگارنده)

گزینه انتخابی	ضعف اساسی	ضعف	قوت	قوت اساسی
امتیاز	۱	۲	۳	۴

جدول (۲)-نقاط قوت منطقه (نگارنده)

امتیاز وزن دار	امتیاز	وزن	نقاط قوت	
۰/۳۶	۴	۰/۹	موقعیت جغرافیایی مناسب برای گردشگری زمستانی	۱
۰/۳۲	۴	۰/۸	وجود چشم‌اندازهای ارزشمند مانند کوهستان‌ها، چشمه‌ها، پوشش گیاهی	۲
۰/۲۱	۳	۰/۷	وجود قدیمی‌ترین پیست اسکی ایران در این منطقه	۳
۰/۱۸	۳	۰/۶	دارا بودن سابقه تاریخی و جاذبه‌های ارزشمند انسانی	۴
۰/۲۱	۳	۰/۷	بیابان‌های توریستی در فصل بهار و زمستان	۵
۰/۲۴	۳	۰/۸	دسترسی آسان و نزدیک بودن به شهرهای بزرگی همانند تهران	۶
۰/۲۸	۴	۰/۷	مستعد بودن برای سرمایه‌گذاری	۷
۱/۸۰			جمع	

در بررسی نقاط ضعف، ضعف دولت در سرمایه‌گذاری مناسب در این منطقه و کمبود امکانات رفاهی و خدماتی با امتیاز ۰/۱۸، بیشترین امتیاز را در نقاط ضعف منطقه دارد. (بوسجینی، فیضی نجفی، ۱۳۹۷)

جدول (۳) نقاط ضعف منطقه (نگارنده)

امتیاز وزن دار	امتیاز	وزن	نقاط ضعف	
۰/۲۱	۳	۰/۷	تبلیغات ضعیف و ناکافی	۱
۰/۲۴	۴	۰/۸	کیفیت پایین خدمات و امکانات رفاهی	۲
۰/۱۵	۳	۰/۵	ضعف دولت در سرمایه‌گذاری مناسب در این منطقه	۳
۰/۱۵	۳	۰/۵	عدم امکانات رفاهی برای اهالی بومی نظیر آموزش و...	۴
۰/۲۸	۴	۰/۷	مسیرهای ارتباطی نامناسب	۵
۰/۱۸	۳	۰/۶	نامناسب بودن امکانات ورزشی	۶
۰/۱۸	۳	۰/۶	عدم برنامه مناسب برای گردشگری	۷
۱/۳۹			جمع	

جدول (۴) - امتیازدهی به معیارهای خارجی (نگارنده)

فرصت عالی	فرصت	تهدید	تهدید جدی	گزینه انتخابی
۴	۳	۲	۱	امتیاز

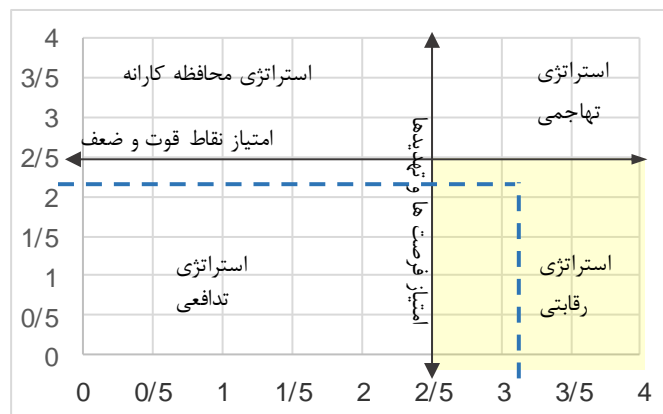
در ارزیابی فرصت‌ها، موقعیت مناسب جغرافیایی منطقه برای ایجاد کمپ‌های زمستانی با امتیاز ۰/۳۲ بیشترین ظرفیت را برای سرمایه‌گذاری در منطقه شامل می‌شود در بخش ضعف‌ها از بین رفتن محیط‌زیست در اثر بی‌توجهی در ساخت‌وساز مهمترین ضعف منطقه مورد مطالعه می‌باشد.

جدول (۵)- فرصت‌های منطقه (نگارنده)

فرصت‌ها	وزن	امتیاز	امتیاز وزن دار
۱ ایجاد اشتغال‌زایی در ارتباط با گردشگری	۰/۸	۳	۰/۲۴
۲ موقعیت جغرافیایی منطقه برای ایجاد کمپ‌های تابستانی و زمستانی	۰/۸	۴	۰/۳۲
۳ ساماندهی منطقه و پیست اسکی	۰/۶	۳	۰/۱۸
۴ بهبود شرایط زندگی روستاهای اطراف	۰/۶	۳	۰/۱۸
۵ ساماندهی اقتصادی منطقه	۰/۵	۴	۰/۲۰
۶ افزایش توجه مسئولین به منطقه	۰/۵	۴	۰/۲۰
جمع			۱/۳۲

جدول (۶)- تهدیدهای منطقه (نگارنده)

تهدیدها	وزن	امتیاز	امتیاز وزن دار
۱ از بین رفتن محیط‌زیست در اثر بی‌توجهی در ساخت‌وساز	۰/۸	۳	۰/۲۴
۲ از بین محیط‌زیست در اثر برنامه‌ریزی نامناسب برای افزایش گردشگر	۰/۷	۲	۰/۱۴
۳ کمبود امکانات گردشگری	۰/۶	۲	۰/۱۲
۴ عدم آگاهی گردشگران در شناخت منطقه	۰/۷	۲	۰/۱۴
۵ هزینه‌های بالای اقامت و تفریحات زمستانی	۰/۷	۲	۰/۱۴
۶ امکانات و جذابیت بیشتر رقبا	۰/۵	۲	۰/۱۰
جمع			۰/۸۸

نمودار (۱)- الگوی ارزیابی و تعیین استراتژی (نگارنده)

با ارزیابی عوامل داخلی و خارجی محدوده مورد مطالعه، با توجه به نمودار (۱)، شهر شمشک در قسمت استراتژی‌های رقابتی قرار می‌گیرد. در این نوع استراتژی تلاش می‌گردد تا با استفاده از نقاط قوت داخلی برای جلوگیری از تأثیر منفی تهدیدات خارجی، سازوکارهایی در پیش گرفته شود و یا تهدیدات را از بین برد.

پس از ارزیابی منطقه می‌توان این نتیجه را حاصل شد که برای به کار گرفتن استراتژی رقابتی می‌بایست مهم‌ترین نقطه قوت منطقه که وجود جغرافیا و جاذبه‌های گردشگری آن برای تفریحات زمستانی است را نقطه عطف منطقه دانست و عمده‌ترین تهدیدات منطقه که ساخت‌وسازهایی است که به منطقه آسیب می‌سازد را به حداقل رساند

کمپ

در تعریف کمپ می‌توان بیان کرد، اقامتی موقت و ارزان که دارای امکانات و خدمات تفریحی است که در نزدیکی مکان‌های گردشگری و طبیعت یک تجربه ماجراجویانه همراه با آموزش و دریافت اطلاعات را دارا است، کمپ‌ها به دلایل متفاوتی برگزار می‌شوند، برای جشن‌ها، همایش‌ها، تورهای دسته‌جمعی، تفریحی، اسکان موقت در هنگام بروز سوانح طبیعی.

کمپ‌ها دارای انواع مختلفی هستند کمپ‌های کویری، کوهستانی، زمستانی، تاریخی، مذهبی، آموزشی، طبیعت‌گردی، دانش‌آموزی، همایشی، نظامی، صنعتی، پناه‌جویی، کمپ‌های روزانه، کمپ‌های آخر هفته، کمپ‌های جنگلی، کمپ‌های گردشگری که در کنار تفرجگاه‌های گردشگری که در کنار مناظر طبیعی مانند جنگل‌ها، کوه‌ها و دریاچه‌ها و محیط‌های باز ساخته می‌شوند، اقامتگاه‌ها نقش بسیار مهمی در جذب گردشگر دارند، گردشگران علاقه‌مند به گذراندن اوقات و اقامت در محیط‌های طبیعی با امکانات مناسب و هزینه کم هستند از این رو می‌توان با برنامه‌ریزی درست و ارائه خدمات و امکانات مناسب بهره‌برداری از کمپ‌ها را به بلندمدت تبدیل کرد.

برنامه‌ریزی کالبدی ایجاد کمپینگ‌ها

کمپینگ‌ها، یکی از مکان‌های اقامتی هستند که امروزه در توسعه صنعت گردشگری در جذب گردشگر و رونق اقتصادی نقش مهمی دارند، یکی از خصوصیات کمپ‌ها با توجه به هدف استفاده از آن‌ها دارای تنوع و انواع مختلفی از چیدمان، امکانات و تأسیسات است، کمپ‌ها دارای سطح‌بندی متفاوت از نظر ارائه امکانات و خدمات هستند و با توجه به محیط و افراد استفاده‌کننده از آن تقسیم‌بندی می‌شوند، گردشگری یک صنعت تقاضامحور است به این معنی که هرچه برنامه‌ریزی کالبدی با نیازهای گردشگران همسان و نزدیک باشد در جذب گردشگر موفق‌تر می‌توان بود، ولی اگر این امکانات و خدمات، نیاز گردشگر در نظر گرفته نشود، به یک سرمایه‌گذاری زیان‌آور تبدیل می‌شود. (مهندسین مشاور هفت شهر، ۱۳۸۶)

محدوده مورد مطالعه

محدود مورد مطالعه شهر شمشک واقع در شهرستان شمیرانات در استان تهران است، این شهر با توجه به منطقه جغرافیایی و نزدیک بودن به شهر بزرگی مانند تهران، ویژگی‌های منحصر به فردی برای جذب گردشگر دارد که با برنامه‌ریزی مناسب می‌توان به صنعت توریسم کمک شایانی کند.

موقعیت جغرافیای شهر شمشک

حوضه شمشک دربندسر در ارتفاع ۲۰۰۰ تا ۴۲۵۰ متر از سطح دریا قرار دارد و میانگین ارتفاع در این منطقه ۳۱۲۵ متر از سطح دریا است. به ازای هر ۱۰۰۰ متر ارتفاع ۶ درجه از دمای هوا کاسته می‌شود و از طرفی عدم وجود جنگل، دریا و اقیانوس در نزدیکی این منطقه سبب شده از میزان رطوبت کاسته شده و تغییرات دما در منطقه محسوس‌تر به نظر برسد. بیشترین دما در ماه‌های سال مربوط به ماه‌های تیر و مرداد با حداکثر دمای ۲۷ درجه و کمترین دما مربوط به بهمن‌ماه با حداقل دمای ۱۸- درجه است. در این حوضه با توجه به وضعیت دما روزهای یخبندان زیاد است و این روزها از اواخر آبان - اوایل آذر شروع شده و تا آخر فروردین ادامه دارد و به‌طور میانگین ۱۰۰ روز سال شاهد یخبندان در منطقه هستیم.

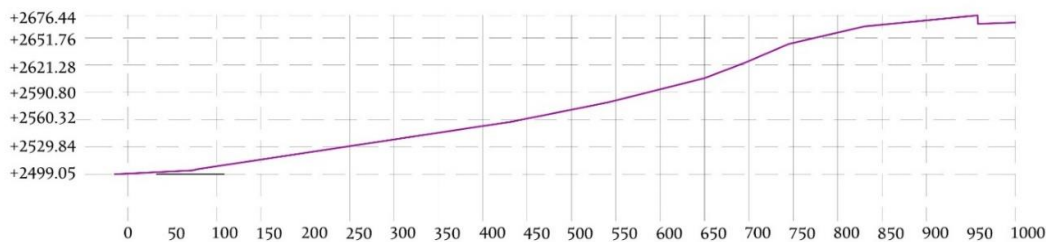
میانگین بارش سالانه ۷۳۶ mm است که در سال ۵۳ روز بارش به‌صورت برف است. بیشترین حد بارش در سال ۱۳۷۰ برابر با ۱۰۳۸ mm است.

آبادی‌های شهر در کنار رودهایی ساخته شده‌اند که سرچشمه آن از کوه است و در نهایت این رودهای کوچک به رود جاجرود می‌ریزند. حوضه شمشک و دربندسر دارای قله‌هایی مانند کلوم بستک بزرگ با ارتفاع ۴۳۵۰ متر، کلون بسته (کلوم بستک) کوچک با ارتفاع ۴۲۰۰ متر، سرکچال با ارتفاع ۴۱۵۰ متر، رستم چال با ارتفاع ۴۰۰۰ متر، ماهره (مار) چال با ارتفاع ۳۹۰۰ متر، است. با توجه به آب و هوای منطقه نیاز به حجم و سازه ای به وجود می‌آید که با این اقلیم سازگار باشد.

شکل گیری کانسپ و ایده طراحی

در آخرین مرحله به شکل گیری کانسپ و ایده طراحی پرداخته شده است.

در این پروسه پس از بررسی سایت و مطالعات آن، شکل، شیب، توپوگرافی و اقلیم منطقه تاثیر بسیار زیادی بر روند طراحی داشت. با توجه به شیب ۱۲~۱۸، پروژه باید بر روی شیبی شدید قرار می‌گرفت، با توجه به این مسئله طراحی حجمی که بتواند بر روی این شیب از زمین قرار بگیرد مد نظر قرار گرفت. (شکل ۱)

شکل (۱) - شیب زمین و قرارگیری حجم بر روی آن (نگارنده)

و با توجه به فرضیه طراحی، که ساخت پروژه کمترین آسیب را به محیط وارد سازد، تصمیم بر آن شد که حجم پروژه مستقیم و با کمترین برداشتی بر روی کوهپایه کوه قرار بگیرد، لذا طراحی حجمی که بتواند خود را با شیب کوه تطبیق دهد و وجود می‌آید از جهت دیگر طراحی حجم با شرایط اقلیمی مسئله دیگری است که باید آن را در طراحی رعایت کرد، برای حصول این امر استفاده از معماری پایدار منطقه سرد و کوهستانی در طراحی مورد استفاده قرار گرفت.

طراحی کمپ در اقلیم سرد

اقلیم سرد به ویژگی‌های آب و هوایی و نوع فعالیت گردشگری در آن از منظر تقاضا با تفاوت‌های خاصی نسبت به سایر اقلیم‌ها روبرو است.

اهداف طراحی در اقلیم سرد

- کاهش اتلاف حرارت ساختمان
  - کاهش تأثیر باد در اتلاف حرارت ساختمان
  - بهره‌گیری از انرژی خورشید و گرمایش ساختمان،
  - کمترین آسیب به طبیعت
- منظور از کوهستان در اینجا منطقه است که دارای پستی و بلندی‌های زیاد و همچنین ارتفاع حدود ۲۰۰۰ متر باشد. ساخت و ساز در این منطقه به علت، عواملی چون شیب تند، سرما، کمبود زمین مسطح، نبودن و ... باعث ایجاد شرایط سخت و ساز شده است.

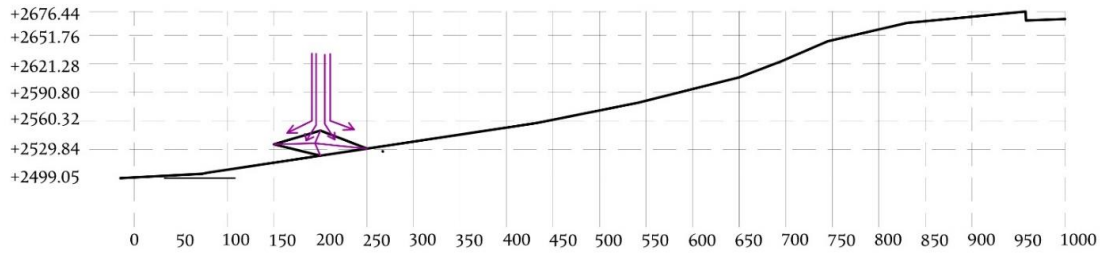
محدوده پیشنهادی برای برپایی کمپ

- کوهپایه و در سمت جنوبی پیشنهاد می‌شود، زیرا:
- بهترین بهره از نور خورشید
- اگر کمپ در پایین دره باشد خطر سیل و از بین رفتن آن وجود دارد.
- در شب هنگام هوای سرد که سنگین‌تر است به پایین نفوذ می‌کند.
- سمت شمالی کوه که همیشه در سایه و سرد است مکان خوبی برای اقامت نیست.
- بالای کوه برای استقرار کمپ مناسب نیست زیرا معمولاً ناهمواری‌های زمین در بالای کوه بیش‌تر است و شدت باد نیز بیشتر است و هیچ‌گونه حفاظی برای کمپ در مقابل باد وجود ندارد. همچنین بالای کوه از مسیر عبوری که در پایین دره است دور است. دسترسی به آن مشکل می‌شود.

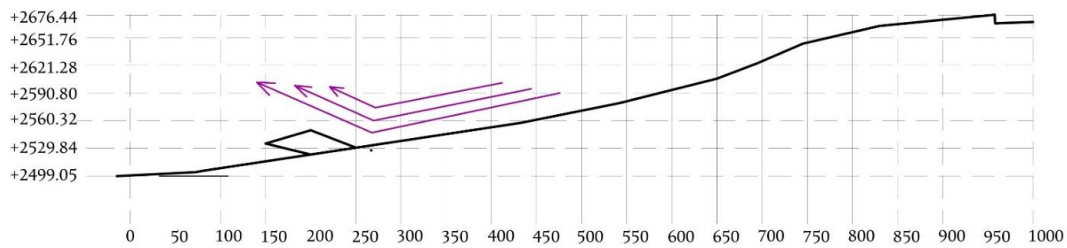
ویژگی‌های بومی و فرم بنای مناطق سرد کوهستانی

- استفاده از پلان‌های متراکم و فشرده
- استفاده از مصالحی با ظرفیت و عایق حرارتی خوب
- استفاده از مصالح بومی و تجدید پذیر
- استفاده از مصالح سبک
- ارتفاع کم بناها و اتاق‌ها از داخل
- به حداقل رساندن میزان تعویض هوای داخلی و تهویه طبیعی و در نتیجه جلوگیری از ایجاد سوز در داخل و خروج حرارت داخل به خارج ساختمان
- قرار گرفتن کمپ‌ها با فاصله ۱ متر از سطح زمین
- استفاده از پوشش گیاهی در جهت باد مزاحم زمستانی
- جهت قرارگیری جنوب شرقی تا جنوب غربی بین زاویه ۲۰ درجه به طرف غرب و ۴۵ درجه به شرق قرار می‌گیرند. (کسمایی،

- استفاده از سقف‌های شیبدار. (شکل ۲)
- استفاده از کمپ‌های نیمه موقت و دائمی
- استفاده از کمپ‌های موقت (چادر) فقط در فصل تابستان

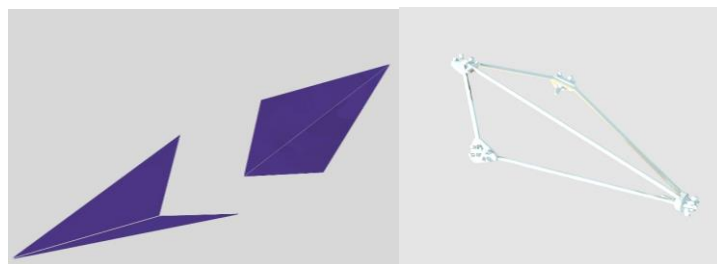

شکل (۲)- طراحی شیب ۴ طرفه حجم برای کمترین آسیب نزولات جوی (نگارنده)

شکل (۳)- طراحی حجم بر جلوگیری از ریزش برف و بهمن (نگارنده)

در ساخت حجم سعی بر آن شده است که از یک مدول یک شکل و پیش ساخته برای ساخت استفاده شود تا زمان و سرعت اجرا برای ساخت کمپ به حداقل زمان ممکن برسد، (شکل ۴)، به طوری که بتوان از آن برای کمپ در مکان‌های صعب العبور استفاده کرد.

شکل (۴)- استفاده از مدول یک شکل برای ساخت حجم (نگارنده)

شکل (۵) - ساخت کمپ در مکان های صعب العبور (نگارنده)

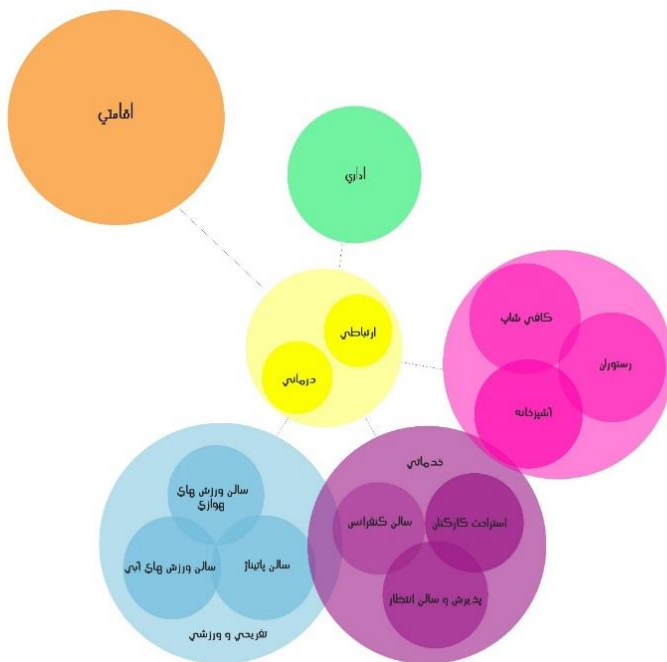
چیدمان حجم ها در کنار یکدیگر: حجم ها در ۳ ارتفاع متفاوت بر روی کوه پایه قرار گرفته اند و چیدمان آن ها بر اساس به وجود آمدن یک نقطه اتصال بین حجم ها به وجود آمده و حرکتی دوار را در هر طبقه ایجاد کرده است. (شکل ۶)

شکل (۶) - چیدمان حجم ها در کنار یکدیگر به صورت دوار

طراحی پلان

با توجه به فضاهای مورد نیاز کمپ ها در ابتدا به رسم دیاگرام فضایی طرح پرداخته شده است، که در شکل (۷) در طبقه اول از کمپ، فضاهای عمومی برای سهولت استفاده بازدیدکنندگان قرار گرفته، فضاهایی مانند رستوران، سالن های تفریحی و ورزشی، بهداشتی و درمانی، سالن کنفرانس و سالن انتظار در این طبقه جای گرفته که در جدول (۷) فضاهای آن مشخص شده است. در طبقه دوم وسوم پروژه به فضاهای اقامتی و اداری و فضاهای جانبی همچون کلاس های آموزش اسکی، فضای بازی کودکان، باغ تابستانی و کافی شاپ در سایت پروژه قرار گرفت است.

شکل (۷)-دی‌گرام فضایی

جدول (۷) - سطوح طراحی

توضیحات	مساحت (متر مربع)	مساحت هر واحد	تعداد	فضا	ردیف	خدمات
	۴۸	۴۸	۱	پذیرش	۱	
	۳۵۰	۳۵۰	۱	سالن انتظار لابی	۲	
	۶۰	۳۰	۲	استراحت خدمه	۳	
به تعداد ۲ اتاق برای استراحت کارمندان و سروس بهداشتی	۵۳	۲۶,۵	۲	استراحت کارکنان	۴	
	۱۵۰	۱۵۰	۱	سالن همایش	۵	
به تعداد ۲ اتاق و وضوخانه به متر از ۸ متر مربع	۷۰	۳۵	۲	نمازخانه	۶	
شامل اتاق بستری، اتاق جراحی و اتاق پزشک و ویزیت بیمار	۱۱۸	۱۱۸	۲	اتاق هلال احمر	۷	
	۸	۸	۱	نگهبانی و حراست	۸	

	۵۳	۲۶,۵	۲	فروش و اجاره تجهیزات ورزشی	۹	
	۵۴	۵۴	۱	سالن آموزش و گردهمایی	۱۰	
	۵۳۶	۵۳۶	۱	سالن غذاخوری رستوران	۱۱	
فضای آماده سازی غذا و به تعداد ۴ عدد انبار هر کدام به مترهاژ ۱۰ متر مربع	۱۸۲	۱۸۲	۱	آشپزخانه رستوران	۱۲	
۵۵- ۲۶۲	۳۱۷	-	۲	کافی شاپ	۱۳	
	۱۱۲	-	۲	فضای آماده سازی غذا کافی شاپ	۱۴	
	۱۹۶	۱۹۶	۱	اتاق تاسیسات	۱۵	
	۱۶۱	۱۶۱	۱	انبار اصلی	۱۶	
	۱۶۱	۱۶۱	۱	انبار مواد غذایی	۱۷	
	۹۵	۹۵	۱	انبار چادر	۱۸	
	۸۸	-	۲	رختشویخانه	۱۹	
	۴۱۹۶	۴۱۹۶	۱	پارکینگ	۲۰	
به تعداد ۲ اتاق هر کدام با مترهاژ ۲۱ متر مربع	۴۲	-	۲	رختکن سالن پاتیناژ	۲۱	ورزش های یخی
۴۲۷ متر مربع مساحت خالص زمین پاتیناژ و ۳۱۴ متر مربع جایگاه تماشاچیان	۱۱۳۲	۱۱۳۲	۱	سالن پاتیناژ	۲۲	
	۵۰	-	۲	فضای رختکن و تعویض لباس	۲۳	
	۴۵	-	۱۳	فضای دوش	۲۴	سالن ورزش های آبی
	۱۵	-	۴	سرویس بهداشتی	۲۵	
	۴۵	-	۲	سونا	۲۶	
	۲۹	۲۹	۱	بوفه	۲۷	
	۷۰	۲۹	۱	استخر تفریحی	۲۸	

	۳۷۰	۲۹	۱	استخر مسابقات	۲۹	
	۶۸	۲۹	۱	استخر کودکان	۳۰	
	۳۶	۲۹	۱	کلاس آموزش اسکی	۳۱	تفریحی
	۱۱۸	۲۹	۱	باغ تابستانی	۳۲	
	۱۱۲	۲۹	۱	فضای بازی کودکان	۳۳	
به همراه اتاق کنفرانس، اتاق استراحت و اتاق اداری	۵۴	۲۹	۱	مدیریت	۳۴	اداری
	۱۴	۲۹	۱	راهنمای گردشگران خارجی	۳۵	
	۲۱	۲۹	۱	راهنمای گردشگران داخلی	۳۶	
	۱۲	۱۲	۱	خدمات گردشگران	۳۷	
	۱۹	۱۹	۱	مرکز اطلاعات کمپینگ	۳۸	
شامل ۳ اتاق اداری هر یک به مساحت ۱۰ متر مربع	۳۰	۱۰	۳	اتاق های اداری	۳۹	
۳۱ فضاهای اقامتی به متراژ های ۲۰~۷۰ متر مربع به همراه سرویس بهداشتی به متراژ ۳~۵ متر مربع	۱۲۲۶	۷۰~۲۰ متر مربع	۳۱	سوییت‌های اقامت دائم تجهیز شده	۴۰	تفریحی
شامل فضاهای برای نشستن	۲۳۷	۲۳۷	۱	تراس	۴۱	
۱۰۷۵۳ متر مربع	زیربنای خالص					
۱۳۲۴۰ متر مربع	زیربنای ناخالص					
۲۰۹۳۱،۸۵ متر مربع	مساحت زمین سایت					

شاخص کارائی ساختمان: بهره برداری مفید ساختمان

این شاخص از تکنولوژی ساخت، نحوه ترکیب فضاها و نحوه راهبری و ... تاثیر می پذیرد. که نسبت مجاز آن در کمترین حد مجاز ۶۵٪ است.

$$\frac{10753}{13240} \times 100 = 81,21\%$$

مبانی طراحی

در حجم طرح از یک مدول تکرار شونده استفاده شده است. چیدمان مدول ها به صورتی است که هر حجم فضایی مجزا را شامل می‌شود. حجم از ۳ طبقه تشکیل شده است. طبقه اول فضاهای عمومی کمپ را شامل می‌شود و طبقات بالاتر اتاق‌های خواب را، استفاده از رنگ سفید در پوسته بیرونی ساختمان و استفاده از سقف‌های شیبدار با شیب ۴ طرفه نوعی فرم کوه در زمستان را در حجم زنده می‌کند و همینطور نوع چیدمان مدول ها کانسپت طرح را به شکل کریستال‌های یخی نزدیک‌تر می‌کند، همچنین این طرح یک طرح قابل تکثیر و پیش ساخته است، که طراحی آن بر اساس شرایط سخت ساخت‌وساز در مناطق صعب العبور بدون آسیب رساندن به طبیعت است.

نوع کمپینگ با توجه به تقسیم بندی گردشگری ایران از نوع سطح ۲ با ظرفیت ۱۲۰۰ نفر طراحی شده است.

این کمپ در دامنه‌های کوه البرز قرار گرفته است، هدف اصلی از طراحی این پروژه ایجاد یک مجموعه تفریحی، اقامتی و خدماتی در یک محیط غیر شهری و کوهستانی می باشد. از هدف‌هایی که در طراحی این کمپ استفاده شده می‌توان:

- احترام گذاشتن به طبیعت
- ارائه تجربیات کمپینگ در فضای باز و کوهستانی
- توسعه گردشگری پایدار
- حداقل آسیب به محیط زیست منطقه
- حمایت از زیست بوم منطقه
- انرژی پایدار

نتیجه‌گیری

می‌توان به این پاسخ رسید که با شناسایی و سرمایه‌گذاری در این مناطق به گسترش صنعت توریسم کمک شایانی کرد، در این پژوهش با ارزیابی شهر شمشک از لحاظ گردشگری نقاط قوت، ضعف، فرصت‌ها، تهدیدهای آن شناسایی شد و با ارزیابی آن‌ها استراتژی مناسب برای کمک به این امر انتخاب شده است، استراتژی اعمال شده برای شهر شمشک رقابتی است که می‌توان با استفاده از نقاط قوت، تهدیدات را با ارائه راه کارها به حداقل رساند یا از بین برد، راهکاری که برای بهبود صنعت گردشگری و منطقه مورد مطالعه ارائه شده است، ایجاد کمپ‌های تفریحی، اقامتی در شهر شمشک است، اقامتگاهی با الگوهای بومی و شرایط آب‌وهوایی و توپوگرافی منطقه، اقامتگاهی ارزان و تلفیق شده با طبیعت، که چشم‌انداز طبیعی را بر هم نزند و تمامی خدمات و امکانات مورد نیاز گردشگران را برطرف سازد. با سرمایه‌گذاری مناسب در مناطق گردشگری، برنامه ریزی، مدیریت در این بخش می‌توان به این نتایج دست یافت. راهبردها و پیشنهادهای ارائه شده برای حصول این هدف:

- توسعه برنامه‌های تبلیغاتی برای معرفی جاذبه‌های منطقه
- بازنگری و سرمایه‌گذاری مناسب به وضعیت خدمات رفاهی و خدماتی
- توسعه و تجهیز مسیرهای ارتباطی
- استفاده از منابع و ساخت‌وسازهای بومی منطقه
- استفاده از سازه‌هایی که کمترین تخریب را به محیط زیست منطقه وارد سازد

منابع:

بدری، سید علی و لیلا وثوقی، مکانیابی نقاط گردشگری اسکی مورد مطالعه: استان اردبیل، فصلنامه تحقیقات جغرافیایی، شماره ۹۳، اصفهان، ۱۳۸۸.

حکمت نیا، ح. موسوی، م. کاربرد آمار در جغرافیا با تاکید بر برنامه ریزی شهری و ناحیه‌ای، انتشارات علم نوین، چاپ اول. ۱۳۸۵.
بوسجینی، سحر، فیضی نجفی، ندا، ارزیابی گردشگری زمستانی در شهر شمشک و ارائه راهکار برای بهبود آن، چهارمین همایش معماری و شهرسازی در آغاز هزاره سوم، ۱۳۹۶.

طرح مکان یابی و امکان سنجی و طراحی کمپینگ های اقامتی در سطح کشور، جلد ۵، سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری، مهندسین مشاور هفت شهر ۱۳۸۶.

کسمایی، م. اقلیم و معماری، سازمان نشر خاک، تهران ۱۳۹۴.

Luthe, Tobias, , Ski for nature, developing and communicating sustainable ski tourism to kamchatca, Global Ecotourism conference, Russia, 2007, pp1-10.

Lasanta, Teodoro and Sergio, Laguna, Do tourism-based ski resorts contribute, to the homogeneous development of the Mediterranean mountains? A case study in the Central Spanish Pyrenees, International Journal of Tourism Management, 2007, Vol. 28, pp. 1326-1339.

<http://www.shemshak-darbandsar.ir>